

Pražská vysoká škola psychosociálních studií, s.r.o.

Tematické okruhy ke státní magisterské zkoušce

TEORETICKÉ OBORY PSYCHOLOGIE

NMgr. studijní program Psychologie

1. Předmět a metoda psychologie

Pojetí duševního dění a jeho úlohy v životě člověka; příklady alespoň dvou odlišných teoretických pojetí či výkladů vztahu duševních jevů k vnitřnímu a vnějšímu dění. Popis a rozlišení hlavních druhů duševních funkcí – poznávacích, citových, motivačních, konativních – v průběhu od jejich podněcování k jejich vnějšímu projevu. Dílčí teoretické a praktické obory psychologie, jejich předměty a zodpovídané otázky.

2. Pojetí vědomí a zjišťování jeho stavů

Psychologický pojem vědomí z hlediska teoretického a jevového. Rozlišení jeho úrovní ve smyslu obsahové jasnosti (lucidity) a celkové bdělosti (vigilance) – s příklady předpokládaných neuropsychologických mechanismů jejich trvání a jejich změn. Psychologický, popř. neurofyzilogický, podklad a funkce normálního bdění a spánku, hypotézy vykládající vznik snů a jejich psychologickou funkci. Popis, popř. psychologický nebo neuropsychologický výklad, vzniku a účinků tzv. „změněných stavů vědomí“ – alespoň se dvěma příklady.

3. Pojetí a poznávání osobnosti

Vymezení pojmu „osobnost“. Úkoly psychologie osobnosti a příklady jejího uplatnění. Teoretické rozlišení osobnostních dějů, stavů a vlastností a osobnostní dynamiky, struktury a jejího vývoje. Obsahové rozlišení temperamentové, kognitivní, motivační, a konativní stránky osobnosti (s příklady) a jejich vzájemné interakce a integrace v prožívání a chování. Teoretické přístupy zdůrazňující osobnostní, situační, nebo tělesné vlivy při výkladu chování.

4. Biologický podklad duševních funkcí

Základní senzorické, nervové, hormonální a motorické struktury a funkce podílející se na zprostředkování duševních dějů. Přibližná lokalizace a specifická úloha známých tělesných korelátů poznávacích, motivačních, emočních a behaviorálních duševních funkcí – alespoň čtyři příklady známých souvislostí konkrétních tělesných a duševních funkcí či jevů.

5. Psychologické pojetí obsahu a funkcí jáských jevů

Pojmy „činného já“ a „sebepojetí“, jejich jevové a funkční rozlišení. Vývoj sebeuvědomění a vlivy působící na utváření jeho obsahu. Úloha sebepojetí v duševním životě jedince, rozlišení jeho hlavních obsahových stránek. Obranné mechanismy „já“: jejich obecná povaha a účelnost, jejich prospěšné a škodlivé účinky; popis alespoň tří obranných mechanismů, jejich funkce a jejich praktických rizik.

6. Základní kognitivní procesy a dispozice osobnosti

Základní poznávací funkce – čítí, vnímání, učení, představování. Jejich fyziopsychologické mechanismy, jejich průběh a výsledky, podmínky ovlivňující jejich výkonnost. Jejich psychologické, popř. biologické, dispozice - popis tří příkladů odlišných stylů vnímání či učení.

7. Složitější kognitivní procesy a dispozice osobnosti

“Vyšší“ poznávací funkce – paměť a její organizace, myšlení a jeho druhy, výkonnostní stránky paměti a myšlení („rozumové schopnosti“, „inteligence“), jazyk a řeč. známý neuropsychologický podklad a jejich základní psychologické a formy z hlediska stylu a výkonnosti. Jejich průběh a jejich vzájemné ovlivňování. Jejich vlivná teoretická pojetí – alespoň tři příklady.

8. Motivační procesy a vlastnosti

Základní druhy motivačních činitelů – pobídky, pohnutky a cíle. Motivační vlastnosti, jejich zdroje a utváření. Hlavní druhy motivů s příklady motivů vrozených a získaných a jejich konkrétních projevů v prožívání a v chování člověka. Dva příklady teoretického výkladu buzení motivů, instrumentálního motivovaného chování a způsobu jejich (skutečného nebo náhradního) uspokojování. Pojem frustrace a alespoň tři příklady obvyklých lidských reakcí na frustraci s jejich psychologicky příznivými nebo nepříznivými následky.

9. Konativní procesy a vlastnosti

Skladba a dynamika vnitřního konfliktu motivů: jeho hlavní typy, způsoby řešení a jejich možné příznivé a nepříznivé následky pro jedince. Průběh rozhodování, volby a uskutečňování zvoleného záměru chováním volním, zvykovým, impulzivním. Příklady alespoň dvou teoretických vysvětlení řešení konfliktu, volby a průběhu následného chování při jejím uskutečňování.

10. Emoční stránka duševního dění

Citová dynamika osobnosti a její význam pro život v alespoň jednom teoretickém pohledu. Rozlišení hlavních stránek či kvalit emoce a jejich projevy v prožívání, v těle, v chování člověka. Pojetí temperamentu jako dispozičního základu pro citové prožívání a teoreticky či empiricky vyvozených temperamentových vlastností – popis alespoň dvou psychologicky či psychofyziologicky vymezených vlastností a jejich projevů v prožívání, chování, popř. ve fyziologii.

11. Náročné a rizikové osobnostní stavy a děje

Pojetí psychické deprivace a frustrace, zátěže a přetížení. Povaha a druhy psychogenního stresu, hlavní zdroje a průběh stresového reagování, jejich příčiny a jejich účinky psychické, somatické a behaviorální. Hlavní typy účinného zvládnání stresu s příklady. Rizikové a poruchové způsoby zvládnání stresu, jejich příznivé a jejich škodlivé výsledky.

12. Zdroje a procesy duševního vývoje jedince

Teoretické pojetí a zodpovídání otázky po určenosti duševního vývoje vnitřními a vnějšími vlivy. Vývojová funkce zrání a učení při rozvíjení duševních funkcí a osobnosti jako celku. Výklad zvoleného teoretického pojetí vývojových proměn osobnosti v průběhu života: předpokládaná forma a obsah různých stupňů vývoje osobnosti a klíčové události přispívající na různých vývojových stupních ke zdravému duševnímu vývoji.

13. Duševní vývoj jedince v prenatálním a kojeneckém období

Důležité mezníky ve vývoji duševních (poznávacích a citových, motivačních a volních, jáských a sociálních) a tělesných funkcí v těchto obdobích. Psychologicky a biologicky významné události v jejich průběhu a hlavní vlivy usměřující v nich průběh duševního vývoje zdravým nebo nezdravým směrem. Hlavní vývojové změny a typická rizika vývojových poruch v těchto obdobích.

14. Duševní vývoj jedince v batolecím a předškolním věku

Důležité mezníky ve vývoji duševních (poznávacích a citových, motivačních a volních, jáských a sociálních) a tělesných funkcí v těchto obdobích. Psychologicky a biologicky významné události v jejich průběhu a hlavní vlivy usměřující v nich průběh duševního vývoje zdravým nebo nezdravým směrem. Hlavní vývojové změny a typická rizika vývojových poruch v těchto obdobích.

15. Duševní vývoj jedince v mladším a středním školním věku

Důležité mezníky ve vývoji duševních (poznávacích a citových, motivačních a volních, jáských a sociálních) a tělesných funkcí v těchto obdobích. Psychologicky a biologicky významné události v jejich průběhu a hlavní vlivy usměřující v nich průběh duševního vývoje zdravým nebo nezdravým směrem. Hlavní vývojové změny a typická rizika vývojových poruch v těchto obdobích.

16. Duševní vývoj jedince v období dospívání – puberty a adolescence

Důležité mezníky ve vývoji duševních (poznávacích a citových, motivačních a volních, jáských a sociálních) a tělesných funkcí v těchto obdobích. Psychologicky biologicky významné události v jejich průběhu a hlavní vlivy usměřující v nich průběh duševního vývoje zdravým nebo nezdravým směrem. Hlavní vývojové změny a typická rizika vývojových poruch v těchto obdobích.

17. Duševní vývoj jedince v dospělosti.

Důležité mezníky ve vývoji duševních (poznávacích a citových, motivačních a volních, jáských a sociálních) a tělesných funkcí v těchto obdobích.

Psychologicky a biologicky významné události v jejich průběhu a hlavní vlivy usměrňující v nich průběh duševního vývoje zdravým nebo nezdravým směrem. Hlavní vývojové změny a typická rizika vývojových poruch v těchto obdobích.

18. Duševní vývoj jedince ve stáří.

Důležité mezníky ve vývoji duševních (poznávacích a citových, motivačních a volních, jáských a sociálních) a tělesných funkcí v těchto obdobích.

Psychologicky a biologicky významné události v jejich průběhu a hlavní vlivy usměrňující v nich průběh duševního vývoje zdravým nebo nezdravým směrem. Hlavní vývojové změny a typická rizika vývojových poruch v těchto obdobích.

19. Interpersonální vnímání, utváření a uplatňování sociálních postojů

Sociální schémata, sociální stereotypy, příčinné prisuzování, implicitní teorie osobnosti. Sociální postoje, jejich obsah a utváření, jejich praktické funkce a jejich uplatňování v osobnosti a v chování. Poznávací nesoulad, jeho skladba a jeho působení v prožívání, rozhodování a chování. Teorie změny postojů v důsledku cíleného ovlivňování anebo spontánní přestavby (vlivem poznávacího nesouladu, psychologické reaktance, změny hodnotové orientace apod.).

20. Interpersonální komunikace

Pojetí sociální komunikace. Skladba (součásti) a druhy (cíle, formy a úrovně) interpersonální komunikace. Prostředky a průběh (kroky) sdělování v komunikačních aktech; místa a příčiny jeho možného zkreslení. Komunikační styly a komunikační manévry obvyklé v běžných nebo v náročných či konfliktních situacích sociální interakce.

21. Interpersonální vztahy a interpersonální vlivy

Vlivy působící na chování v sociálních situacích: sociální facilitace, deindividuace, konformita, poslušnost autoritě, interpersonální přitažlivost. Zvnitřňování sociálně zprostředkovaných vlivů. Způsoby spontánního působení a záměrného přesvědčování vedoucích ke změně chování nebo postojů, psychologické a sociální podmínky jejich účinnosti.

22. Utváření, struktura a dynamika sociálních skupin

Rozlišení hlavních druhů sociálních skupin a jejich vlastností. Rozlišení vztahů jednotlivců ke skupinám: identifikace se skupinou, skupinové stereotypy, přitažlivost skupin, skupinové pozice, normy a typické skupinové role. Utváření a vývoj u sociálních skupin, jejich sociálněpsychologické vlastnosti. Skupinové myšlení a rozhodování, vlivy působící v jeho průběhu, typické případy jeho zkreslení a chybování.

Doporučené studijní prameny:

- Atkinson, R. L. et al. Psychologie. Praha: Portál, 2003 (2. vyd.); Portál, 2012 (3. vyd. pod názvem Psychologie Atkinsonové a Hilgarda). – Vhodná pro celkový přehled téměř o celé látce.
- Blatný, M. a kolektiv. Psychologie osobnosti. Hlavní témata, současné přístupy. Praha: Grada, 2010. – Vhodná pro témata č. 3, 5, 8, 12.
- De Vito, J. A. Základy mezilidské komunikace. 6. vyd. Praha: Grada, 2008. Vhodná pro téma č. 20.
- Garrett, B., Hough, G. Brain and behavior. 6th ed. Newbury Park, Ca.: SAGE Publications, 2020. – Vhodná pro témata 1 – 4 a pro ostatní obsahující odkazy na vazby duševních funkcí a chování k biologickým korelátům.
- Kassin, S. Psychologie. Brno: Computer Press. 1. vyd. 2007; 2. vyd. 2012. Vhodná pro celkový přehled téměř o celé látce.
- Koukolík, F. mozek. 3. vyd. Praha: Galén, 2012. – Vhodná jako informace o neurologických podkladech psychických funkcí u všech témat.
- Kulišťák, P. Neuropsychologie. 2. vyd. Praha: Portál, 2011. – Vhodná zvláště pro téma 4, zčásti i pro ostatní, obsahující otázky na neuropsychologické poznatky a metody.
- Langmeier, J., Krejčířová, D. Vývojová psychologie. 2. vyd. Praha: Grada 2006. – Vhodná pro témata č. 12 – 18.
- Nakonečný, M. Sociální psychologie. Praha: Academia, 1999. – Vhodná pro témata č. 19 – 22.
- Plháková, A. Učebnice obecné psychologie. Praha: Academia, 2007; dotisk 2021. – Vhodná pro témata č. 1, 2, 5, 6, 7, 8, 10.
- Říčan, P. Psychologie osobnosti. Obor v pohybu. 6. vyd. Praha: Grada, 2010. – Vhodná pro témata č. 2, 3, 4, 5, 8, 9.
- Thorová, K. Proměny lidské psychiky od početí po smrt. Praha: Portál, 2015; dotisk 2022. – Vhodná pro témata č. 12 – 18.
- Vágnerová, M. Vývojová psychologie II. Praha: Karolinum, 2007. Dospělost a stáří. Vhodná pro témata č. 17, 18.
- Vágnerová, M. Vývojová psychologie. Dětství a dospívání. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2012. – Vhodná pro témata č. 12 – 16.
- Výrost, J., Slaměník, I. (eds.), Sollárová, E. Sociální psychologie. 2. vyd. Praha: Grada, 2019. – Vhodná pro témata č. 19 – 22